

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

**Zapomenuté a přetrvávající zvyky, tradice a obyčeje na
území obce Nivnice a v jejím blízkém okolí**

Bakalářská práce

Pavel Flekač

Vedoucí závěrečné práce: Mgr. Monika Kudelová

Olomouc 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím citovaných zdrojů uvedených v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne .....

.....

Pavel Flekač

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděloval vedoucí této bakalářské práce Mgr. Monice Kudelové za její odborné vedení, vstřícnost, ochotu a za poskytnutí materiálních podkladů k práci.

Obsah

Úvod.....	5
1 Nivnice od počátků až do dob 20. století.....	7
1.1 Počátky osídlování Nivnice	7
1.2 J. A. Komenský jako významná osobnost v historii Nivnice	8
2 Tradice, zvyky a obyčeje	10
2.1 Problematika definice tradice	10
2.2 Příčiny vzniku tradice	11
2.3 Srovnání chápání tradice v průřezu staletí	12
2.4 Tradice ve srovnání s pojmy obyčej a zvyk.....	13
3 Cyklus života a smrti v tradicích obce Nivnice	15
3.1 Zrození nového života	15
3.2 Vstup do neporušitelného slibu.....	16
3.3 Umírání a odchod z materiálního světa	17
4 Tradiční léčba a zdravotnictví	20
5 Tradice v církevním životě obyvatel Nivnice	22
5.1 Modlitby v životě občana Nivnice.....	22
5.2 Období svátků Vánočních.....	23
5.3 Velký pátek a Velikonoce.....	25
6 Masopust.....	29
7 Interpersonální vztahy a sociální rozvrstvení obyvatel Nivnice	30
7.1 Vztahy mezi občany.....	30
7.2 Sociální rozvrstvení a povinnosti obyvatel.....	31
7.3 Radost a zábava na území obce	32
7.4 „Bagounáři“ a tvrdá práce obyvatel Nivnice	34
8 Využití tématu ve výuce Výchovy k občanství a Občanského a společenskovedního základu.....	37
Závěr	40
Seznam použité literatury	41

Úvod

Závěrečná práce s názvem *Zapomenuté a přetrvávající zvyky, tradice a obyčeje na území obce Nivnice a v jejím blízkém okolí* si klade za cíl popsat historický vývoj nivnických tradic, zvyků a obyčejů, které se v současnosti pomalu vytrácí nebo již nejsou udržovány a můžeme se o nich dozvědět pouze z dochovaných písemných pramenů. Teoretická část vychází z primárních pramenů. Jedná se o jedinečné poznatky, které doposud nebyly zpracovány. Tyto informace jsou uvedeny do kontextu s oporou o odbornou sekundární literaturu

Závěrečná práce je rozdělena do 8 kapitol. V první kapitole s názvem *Nivnice od počátků až do dob 20. století* se pozornost věnuje zejména historickému vývoji obce. V této kapitole se také věnujeme významné osobnosti, která je úzce spjata k dané lokalitě. Jedná se o „učitele národů“ Jana Amose Komenského, jehož údajným rodištěm mohla být právě Nivnice.

V rámci druhé kapitoly s názvem *Tradice, zvyky a obyčeje* se zabýváme konkrétní terminologií těchto pojmů z několika úhlů pohledů vědců. Samotné slovo tradice je možné chápat v mnoha dimenzích. Proto se tímto tématem úzce zabýváme. Následně popisujeme důvody samotného vzniku tradic a srovnáváme chápání tradice v průřezu staletí. Samotné slovo tradice je ale v kontextu práce jen částí. Zaměřujeme se také na rozlišení pojmů zvyk a obyčej.

Třetí kapitola přibližuje téma života a smrti. V této kapitole *Cyklus života a smrti v tradicích obce Nivnice* zohledňujeme chvíle radostné a smutné. Popisujeme zrození nového života, tedy jakým způsobem na území obce probíhalo vítání novorozenců. Dále se zabýváme tradicemi svateb. Život ale není pouze radostný, několik slov proto věnujeme také smrti a rozloučení s nejbližšími. Kapitola *Tradiční léčba a zdravotnictví* na předešlou kapitolu týkající se radosti a smutku plynule navazuje. Jedná se o popis tradic, spojených se zdravím a nemocí. Vyjadřujeme se k tradičním lékům a léčbám.

Tradice v církevním životě obyvatel Nivnice je pátou kapitolou závěrečné práce. V této části se věnujeme křesťanským tradicím, zvykům a rituálům. Zmiňujeme zde množství modliteb a obřadů, jenž v Nivnici provázeli každého občana. Dále se věnujeme popisu svátků, zejména vánočních a velikonočních. V šesté kapitole popisujeme způsoby slavení *Masopustu* v minulosti a dnes.

V rámci sedmé kapitoly vykládáme několik poznatků ke vztahům mezi občany. Jedná se o kapitolu *Interpersonální vztahy a sociální rozvrstvení obyvatel Nivnice*. Zde se věnujeme tradičním besídkám a různým akcím. Několik slov věnujeme také sociálnímu rozvrstvení obyvatel a jejich povinnostem. V poslední části sedmé kapitoly se zabýváme tvrdou prací na území obce. V závěru práce navrhuje možné *Využití tématu ve výuce Výchovy k občanství a Občanského a společenskovedního základu* v návaznosti na RVP ZV a RVP G.

S postupem času, kdy se doba a společnost vyvíjí neúprosnou rychlostí se pojem tradice mírně vytrácí. Tyto pradávne zvyklosti žijí dnes spíše ve vzpomínkách starší generace nebo v úzkém kruhu zájmových folklorních kroužků. Lze proto vnímat jako důležitost věnovat větší pozornost místním tradicím, zvykům a obyčejům ve školním vzdělávání.

1 Nivnice od počátků až do dob 20. století

Není žádným tajemstvím, že dějiny lidstva přispívají ke vzniku tradic a k jejich vývoji do dnešní podoby. Některé oblasti jsou významné pro dodržování obyčejů, jimiž se naši předkové v dávných dobách řídili. Tradice vznikaly v minulosti a s jistotou můžeme tvrdit, že jejich částečná forma setrvává dodnes. Tradice a zvyky, stejně tak jako vše ostatní, prochází svým přirozeným vývojem. Tak, jako pověsti skrývají své zrno pravdy v dávných dobách, i tradice mají kořeny své pravdy v minulosti.

1.1 Počátky osídlování Nivnice

Území, kde se dnes rozprostírá obec Nivnice, bylo osídlováno již v době kamenné. Dokazují to archeologické nálezy kamenné sekery a části sekeromlatu. V roce 1933 byl na Hůrce v Nivnici také nalezen další, tentokrát těžší, sekeromlat z mladší doby kamenné. Mimo tyto objekty se zde našlo i několik pazourků a náhrdelník s navlečenými mušlemi. Předhistorické osídlení je možné také sledovat z nálezů několika keramických střepů laténské kultury ze 4. - 1. století př. Kr. Jedná se tedy o nepochybné doložení působení pravěkých kmenů na území dnešní Nivnice (srov. Hladiš, Opletal, 2011; Hlašák, 1989).

Za první písemnou zmínku historického vzniku Nivnice je pokládána původní listina vizovického kláštera z roku 1261, v níž obec Nivnici daroval královský kastelán Smil ze Střílek cisterciáckému klášteru. Dokonalé podmínky pro zemědělství byly hlavním důvodem osídlení této oblasti. Těžká práce vlastníma rukama byla u mnichů chápána jako zušlechťující. Nivnice byla pokládána za menší osadu zaměřenou zejména na obdělávání okolních polí. Ve 13. století bylo toto území kolonizováno podporovatelem cisterciáckého řádu Borešem z Rýzmburka.

Nivnice prožívala v průběhu let od založení mnoho úskalí. K největší katastrofě došlo roku 1241. Jednalo se o ničivý vpád Tatarů. V letech 1252 a 1253 Nivnice zažila podobně zničující útoky Kumánů z Uher. O asi deset let později ze stejného směru, útočily na Nivnici ozbrojené loupeživé družiny pána uherského Matúše Čáka. V letech 1369, 1383 a 1394 bylo území nadále pustošeno. V roce 1427 byla Nivnice pod husitskou nadvládou, jednalo se o radikální husity tábořského typu. V době, kdy skončily husitské války v Nivnici, nadále pokračoval neklid zejména kvůli bojům Jiřího z Poděbrad a Matouše Korvína v letech 1468 – 1470.

Přelomem 15. a 16. století Nivnice přestala být majetkem cisterciáckého kláštera ve Vizovicích a přešla do vlastnictví nového rodu, v čele s Jiřím Karlem, knížetem minsterberským a hrabětem olešickým a kladským. V této době se stala Nivnice městečkem. Byla také prvním městečkem navazujícím na cestě v blízkosti Uherského Brodu. Jednalo se tedy o dobré strategické místo pro obchod (Hladiš, Opletal, 2011).

Ve zmíněných obdobích, ale i v dobách následujících, Nivnici vlastnilo mnoho řádů a pánů. Řada pohrom, k nimž v Nivnici došlo, bránila rozvoji. Občané ale neztráceli víru a neustále uceleně budovali obec až do podoby dnešní. Nejspíše kolem poloviny 2. tisíciletí přicházeli lidé do Nivnice z přelidněné západní Kyjevské oblasti. Tento lid vedl vůdce a vojevoda, který stanul v čele obce. Z pozice starosty zastupoval tuto obec před správou obce, sbíral daně a poplatky. Určoval také případné branné a pracovní povinnosti. V letech 1592 se jednalo o správu velmi jednoduchou kdy v Nivnici nebyl ještě ani obecní dům, i přesto že Nivnice měla už 169 usedlostí. Po bitvě na Bílé Hoře se o větší rozvoj obce zasloužil rod Lichtensteinů. Postaveny byly fara, škola, dům pro obecní správu a velký hostinec. Z dalších staveb můžeme jmenovat lidový dům, drábovnu či mučírnu (Ježek, nedatováno).

1.2 J. A. Komenský jako významná osobnost v historii Nivnice

J. A. Komenský je osobností, jež věnovala velkou část svého života zejména pedagogice, ale také vědám, v nichž realizovala edukaci širší společnosti. J. A. Komenský byl muž mnoha vzájemně souvisejících povolání. Byl biskupem jednoty bratrské, pedagogem, filosofem a autorem množství naučných děl. Dodnes ovšem není jasné, kde se učitel národů, jak je Komenský označován, narodil. Na toto téma vzniká množství nesrovnalostí. Téměř každá vesnice či město si nárokuje titul rodiště tohoto myslitele. Dle Vyskočila (1990) jsou za nejpravděpodobnější považovány kromě Nivnice také Uherský Brod a Komňa.

Místo narození je poněkud nejasné. Úmrtí bylo naopak okamžitě zapsáno, datováno a uloženo. Paradoxem tedy je, že se autoři (srov. Vyskočil 1990; Skyba, Opletal, 1955) dokáží shodnout na úmrtí tohoto myslitele, ale o rodném místě se neustále vedou debaty. Úmrtí J. A. Komenského se datuje na 15. listopadu 1670. Pochování proběhlo téhož měsíce, za přítomnosti mnoha desítek svědků, v Naardenu. V rámci pohřbu byl také zhotoven doklad, tedy výpis z rejstříku hrobů v naardenském kostele, udávající stejná data, která byla známa i před jeho objevením v roce 1870.

I přes to, že údaje v knize Vyskočila (1990) poukazují na nejasnou lokaci rodného místa, kroniky obce Nivnice tuto skutečnost vyvrací a za rodiště považují jednoznačně Nivnici. Tohoto názoru jsou také autoři Skyba a Opletal (1955), kteří pochybnosti o rodném místě vnímají jako bezpředmětné. Komeniologové, mezi které patří pánové Zoubek, Šmaha, Kvačla a F. V. Novák se shodují na jednoznačném určení rodného místa, tedy Nivnici. Důkazem je dle nich také časté uvedení názvů Nivanus, Nivnicenus, Huldericus a Neufed, které uváděl sám Komenský ve svém podpisu v různých dílech či dokumentech. Komenský svůj původ prezentoval také v předmluvě svého díla *Theatrum universitatis rerum* za pomoci anagramu I. A. N., tedy Ioannes Amos Nivanus. Doložení rodného místa dokládá také František Palacký, jenž se odvolává na slova Georga Konrada Riegera. Den, měsíc a rok narození Komenského není dochován v žádném úředním dokumentu. Jedná se o podobiznu, která odkrývá jednu ze záhad jeho narození. Vyobrazená podobizna darována Komenskému od malíře G. Glouera uvádí 28. března 1592 (Balatý, Dvořák, Tichý a kol., 1959).

V souladu s výše uvedeným se proto v obci Nivnice udržuje tradice, spojená s návštěvou rodného místa, za něž je považován Bartkův mlýn. V této budově s číslem popisným 99, která je označována jako dům Jana Amose Komenského se nachází pamětní deska a také pietní pamětní kniha s podpisy ctitelů Komenského z celého světa (srov. Balatý, Dvořák, Tichý a kol., 1959; Skyba Opletal, 1955).

2 Tradice, zvyky a obyčeje

Tradice je jedním z pojmů, u něhož se lze domnívat, že má jednoznačný význam, ukotvený v kolektivním vědomí. Ve skutečnosti neexistuje jednotná definice, která by zároveň vymezovala vztah k dalším dvěma termínům – zvykům a obyčejům. Jedná se o komplexní jev, který je vnímán různými autory ze specifických úhlů pohledu. Proto se v této kapitole zaměříme na několik vybraných definic, které napomohou čtenářům se v této oblasti lépe zorientovat.

2.1 Problematika definice tradice

Budeme-li hovořit o tradici, musíme nejprve popsat původ a její popis v nejstarších spisech. Slovo tradice je latinského původu, přičemž se lze setkat s několika výrazy: *trāditiō* (odevzdávání, postup), *trādō* (doručovat, vydávati), *trā-dūcō* (převáděti), *trādēre* (předávat) (Sedláček, Novotný, Pražák, 1955). Vše tedy nasvědčuje určitému předání minulé informace následující generaci. Jedná se o výraz komplexní a při vynaloženém úsilí k určení, co tento zřídka jednoduchý pojem znamená, musíme zohlednit mnohé definice a přístupy spektra badatelů. Zaměření na chápání tohoto pojmu by mělo přiblížit čtenáři tuto problematiku v kontextu celé práce v dostatečném rozsahu.

Jak je již zmíněno, slovo tradice je původu latinského. Podle Ottova slovníku (1906) je tradice ústním předáváním minulých událostí mezi generacemi, tedy z otce na syna, z babičky na vnučku apod. Autor klade velký důraz na to, že tradice v užším slova smyslu nezahrnuje žádné písemnosti. Naopak širší pojetí slova tradice je srovnáváno se slovy *folklore* nebo *zvyk*, jejichž součástí jsou rovněž písemné prameny. Toto pojetí zahrnuje také písemnosti. Je možné zmiňovat tradici v kontextu pověstí, bájesloví, pověr a minulých výtvorů řemeslných či uměleckých.

Kdybychom se rozhodli řídit dle definice slovníku od autora Otto (1906), mohli bychom jako tradicí určit téměř každou skutečnost provázanou minulostí. Do tohoto pojmu by nám nebránilo zahrnovat blízkou, ale i dávnou minulost. Mohli bychom také zahrnout vše, co nám bylo našimi předky sděleno a považovat to za přenos tradice napříč generacemi. Preciznější definici poskytují autoři Polz, Štefánek, Dvořáček a kol. (1933). Rozšíření definice spočívá v určení tradice jako společenského jevu, který se přenáší ve specifické společenské skupině ovlivňující vzory jejího chování. Tradice, předávaná napříč generacemi, je jevem silně citově zabarveným.

V centru zájmu se nachází také usměrňující prvek tradice. Tento prvek lze chápat jako zařazení jednotlivce do skupiny, která má na základě tradice stanoveny určité vzorce chování. Jedná se tedy o uzavřenou skupinu se svými normami. Je možné se domnívat, že do určité míry je tento aspekt směrodatný v zachovávání minulých činností, písemností a výtvorů. Autoři se nicméně shodují, že stejně tak, jak tyto skupiny přispívají k zachování kulturní kontinuity v oborech sociálního života, je v tomto smyslu tradice také negativním prvkem zejména takovým, který zpomaluje průběh přizpůsobení minulých sociálních skupin novým sociálním podmínkám. Důraz je kladen na nízký stupeň adaptability (Polz, Štefánek, Dvořáček a kol., 1933).

2.2 Příčiny vzniku tradice

Vnímáme-li tradici jako formu společenského jevu, jenž byl vytvořen v určité době a na konkrétním území, musíme přispět několika slovy také k důvodům stojícím za jejím vznikem. Forma skupinového vědomí v národě, či v užší společenské skupině je dle autora Loewensteina (1997) založená na falešné konstrukci, která je do určité míry pouze projekcí, fikcí. K této problematice přispívá také historička a filosofka Jaroslava Pešková. Dle autorky je tradice „*ochuzená, vypreparovaná minulost, stylizovaná podle aktuálních potřeb současnosti*“ (Pešková, 1997, s. 29). Halbwachs, Namer a Jaisson rovněž uvádí, že „*historie začíná tam, kde končí tradice, v okamžiku, kde zaniká nebo se rozkládá sociální paměť*“ (Halbwachs, Namer, Jaisson, 2009, s. 124).

Ačkoliv je tradice v širší veřejnosti chápána jako zakotvený milník v dávné minulosti, ve skutečnosti nelze určit konkrétní dobu jejího vzniku a současně také přesné období jejího zániku. Tradice může vzniknout v dnešní společnosti ze dne na den a její vznik může být nesprávně určen do daleké minulosti. Zpravidla se tradice opakují nebo zanikají v cyklech nepřesahujících 200 let. V souvislosti s touto mylnou interpretací vyplývá do popředí tzv. vytvořená tradice (angl. *invented tradition*). Jedná se o tradice, které mají jednoduše dohledatelný původ, jsou veřejností a institucemi přijaty poměrně rychle a trvají jen několik let. Můžeme to popsat jako soubor akceptovaných norem a pravidel, které jsou určitým způsobem provázány s rituálním symbolismem (Ranger, Hobsbawm, 2000).

Autoři Ranger a Hobsbawm (2000) následně za vznikem tradic poukazují na 3 možné důvody. Prvním důvodem je vznik nové autority, nebo ustálení a upevnění pozice autority stávající. Druhým důvodem je udržitelnost a soudržnost. Jedná se o prvotní kontakt nebo udržení určitých společenských skupin, ať už uměle nebo přirozeně vytvořených. Posledním,

třetím důvodem, je získání identity ve společnosti, ve které člen přejímá hodnoty a vztah k prostředí. Je možné tedy souhlasit s výrokem, že tradice vznikají na základě rituálního symbolismu a morální nauky, které jsou podpořeny náboženstvím, nebo vznikají modifikací již existujících zvyků a tradic.

2.3 Srovnání chápání tradice v průřezu staletí

Cesta k pochopení tradice se v historii jeví jako velmi nesnadná. K tomuto tématu se v minulosti vyjádřilo velké množství myslitelů, mezi něž patří například Karl Jaspers nebo Theodor W. Adorno. Již tito ovšem v průběhu života své definice doplňovali či upravovali tak, aby postihly pojem komplexněji. Karl Jaspers vyzdvihuje myšlenku tradice v kontextu společnosti. Poukazuje na skutečnost, že i přes to, že tradice orientuje bytost v čase a prostoru, je biologicky nedělitelná. Jedná se o konkrétní prvek v paletě historických okamžiků, který náleží určité době a člověku v této době žijící (srov. Krupková, 1991; Jaspers, 1959). Adorno naopak poukazuje na tradici jako přejímání kulturního dědictví, hmotného či nehmotného, v nekritické formě. Nepřipouští tedy evoluční stagnaci zapříčiněnou právě tradicí (Habermas, Adorno, Friedeburg, 1967).

Kandert (1999) v kontextu etnologického chápání vysvětluje tradici jako množství jevů, k jejichž vrcholnému rozkvětu došlo v dávné nebo blízké minulosti. Toto období vrcholu již nepřetrvává, ovšem jeho prvky jsou v částečné podobě zachovávány do současnosti. Stává se součástí aktuální společnosti a kultury, zároveň ji formuje a ovlivňuje. Můžeme tvrdit, že názory na tradici a tradiční pojetí jsou doposud etnografy chápány poněkud zastarale. Tento význam se téměř neliší od pojetí myslitelů 19. století. Tradice je zde vnímána pouze jako ústní předávání, zatímco na přelomu 19. a 20. století se kromě ústní formy uvádí také písemná. Mluvené slovo nese stejný význam jako slovo psané. Pochopitelný je kritický náznak nutné proměny, kterou výše zmíněný autor vůči chápání tradice navrhuje.

Kontrast můžeme nalézat u autorů Machalíková a Winter (2017) kteří tvrdí, že se tradice úzce pojí s ověřeným a neustále prověřovaným. Tuto skutečnost vysvětlují na příkladu umělecké tvorby, u níž je jednodušší odhadovat pravý původ a doložit jej například podpisem malíře. Citovaní autoři ovšem uvádí také širší pojetí tradice, podle níž lze konstatovat, že vše, co člověk prožije v minulosti, může být jako tradice šířeno do budoucnosti. Každá činnost má zapečetění v předešlém dění a stává se tedy tradicí.

Další pohled na pojem tradice poskytuje Krupková (1991), která vychází z německé diferenciaci dvou konceptů tradice. První koncept historického dědictví je spojován s veškerými doklady duchovního, sociálního a materiálního života lidí v minulosti, jež se dochovaly do současnosti. Druhý koncept historické tradice vysvětluje jako část historického dědictví, jíž jsou výsledky revolučních, demokratických či humanistických lidových snah a kladné výsledky činností vládnoucích vrstev, sloužících historickému pokroku.

Také Szacki (1969) pracuje s různými koncepty. První koncept je v literatuře definován jako účelný (angl. functional), kdy má tradice spíše spirituální charakter. Centrem pozornosti je průběh a způsob předávání. Naopak obsahem tradice se zabývá koncept objektivní (angl. objective). Můžeme tedy pozorovat přesun zájmu od způsobu předávání, tedy jak je tradice přenášena, na konkrétní obsah, co je přenášeno. Jako poslední zmiňuje autor koncept subjektivní (angl. subjective). Subjektivní koncepce poukazuje na individuální přístup jedinců v rámci kulturního dědictví a zohledňuje jejich odcizení, či naopak přijetí tohoto dědictví. Zabývá se tedy tím, zda aktuální generace navazuje na minulost, nebo ji naopak odmítá.

U autorky Krupkové (1991) je možné nalézat rozšíření tradice v rámci kulturního dědictví. Zabývá se problematikou definice dávných a nových kulturních jevů. Dávné kulturní jevy jsou popisovány jako takové tradice, které jsou předávány ve velkých časových intervalech. Jedná se o tradice, které mohou trvat až stovky let. V druhém případě jsou popisovány jevy, které se předávají ze soudobé kulturní tvorby následné generaci. V tomto případě je možné anticipovat trvání v rozpětí několika desítek let.

2.4 Tradice ve srovnání s pojmy obyčej a zvyk

Kdybychom chtěli představit veškeré roviny charakteristiky tradice, nebylo by možné dosáhnout konce. Cyklicky bychom opakovali mnohé rozbory s minimálními odchylkami. V předešlém textu jsme demonstrovali, že pojetí tradice můžeme vnímat z různých perspektiv – z hlediska křesťanského, historického, filosofického, etnografického aj. Tyto drobné rozdílnosti můžeme shledávat také v případě, budeme-li hovořit o zvyku a obyčeji. V následujících kapitolách tyto zvyky a obyčeje, stejně tak jako tradici v obci Nivnice, budeme hojně popisovat. Je tedy na místě nalézt podobnosti a případné rozdíly mezi těmito pojmy, popř. vysvětlit tuto problematiku v chápání světových myslitelů.

Pojmy obyčej, zvyk a tradice můžeme dle autorů Krause a Dvořáčka (2005) chápat téměř ve tvaru synonym. Dle zmíněných se jedná o sloučení formující společenské a kulturní ustálení. Slovník mimo jiné zohledňuje další pojetí tradice, z hlediska právního. Tímto se ale, zejména v rozměru této práce, není nutné zabývat. Můžeme zmínit jen to, že v právníkové dimenzi se jedná o „*formální odevzdání věci s úmyslem převést její vlastnictví nabyvatele*“ (Kraus, Dvořáček, 2005, s. 811). Podobnost s původními definicemi je možné v tomto případě shledávat v předávání majetku hmotného či nehmotného na druhou osobu, ovlivňovat a zavazovat ji povinnostmi a normami.

V případě, budeme-li pátrat za podobnostmi těchto výrazů, dojdeme k propojení tradice jako dlouhotrvající zvyklosti. Můžeme tedy konstatovat, že tradici, stejně tak jako obyčej a zvyk, lze chápat jako tentýž pojem (Lingart, 2002).

Tvrzení, že tato slova jsou v kontextu lidové kultury synonymy je sice v určitých literaturách a slovnících dostatečně výstižné, někteří autoři toto přesvědčení ovšem nesdílí. Je možné také anticipovat, že slovo zvyk je spíše obecnějšího rázu a je chápán jako lidová tvořivost.

Pokud bychom nepřipouštěli obyčej jako synonymum ke sloům tradice a zvyk, definovali bychom jej jako mnohovrství, dlouho trvající kulturní jev členěný do čtyř teplotních změn v roce. Pod používáním tohoto slova můžeme zahrnovat obřady, oslavy, významné události, památky a výroční dny. Obyčej může být buď to typu rodinného nebo výročního (srov. Jančář, Tyllner, Krist a kol., 2011; Večerková, 2015). Funkce, jež obyčej zastává jsou socionormativní, komunikační, zábavní, utilitární a ochranné. Se zmínkou obyčeje a ročních období, zejména ve dnech na přelomu těchto časů, se uskutečňovaly různé obětní obřady, věšebné a magické úkony za cílem nadcházející hospodářské prosperity a vitality společnosti (Večerková, 2015).

Zvyk i obyčej mají, téměř stejnou měrou, své velmi podobné charakteristické znaky. V případě, kdy hovoříme o konkrétním sociokulturním přenosu informací v dané společnosti, můžeme zvyk popsat předešlými definicemi tradice a obyčeje. Odchytku lze nalézat v nižší míře závaznosti při regulaci v komunikaci ať už v rámci jednotlivců nebo skupin, následně v částečné ztrátě obsahové podstaty (Jančář, Tyllner, Krist a kol., 2011).

3 Cyklus života a smrti v tradicích obce Nivnice

Cyklus lidského života je spojen s řadou tradic, zvyků a obyčejů. V této kapitole se zaměříme na jejich propojení se samotným počátkem a koncem života, tedy narozením a smrtí. Současně zaměříme pozornost na jeden z nejvýznamnějších milníků pomyslného středu životní dráhy mnoha jedinců, jímž je vstup do svazku manželského. Přiblížíme proto také tradice a zvyky, spojené se zasnubami a svatbou. Částečně nastíníme také další ze slavnostních okamžiků, jako je například v křesťanských rodinách udělení svátosti křtu a biřmování.

3.1 Zrození nového života

„Alžbětě se tehdy naplnil čas k porodu a porodila syna. Když její sousedé a příbuzní uslyšeli, jak jí Hospodin prokázal své veliké milosrdenství, radovali se spolu s ní“ (Lk 1,57-58, B21).

Příchod nového života do obydlí či do společenství obce byl již od pradávna slavnostní okamžik. Nejen na území Nivnice, ale téměř po celém světě se slavili a stále slaví nově narození potomci. Již od pravěku bylo zplození potomků spojováno s posvátnou tradicí projevu vděčnosti nadpřirozené síle, tehdy bohyni matce, dárkyni všeho (Eisler, 1995). S rozšířením křesťanství na našem území je narození dítěte vnímáno jako boží dar. Projevy vděčnosti jsou směřovány k Bohu jako odraz pobožného života rodičů. V následujících řádcích se zaměříme na tradice spojené s narozením dítěte udržované v Nivnici a v jejím blízkém okolí.

Porod byl v Nivnici chápán jako úkol náležící pouze matce a Bohu. Nutnost pramenila ze zvyků a Písma svatého. Jak Skyba (1954) uvádí, obyvatelstvo Nivnice bylo většinového vyznání římsko-katolické církve. V menšině se nacházelo 7 židovských domácností, jejíž obyvatelé se ale později vystěhovali.

Mužům nebyla umožněna přítomnost u porodu. Jednalo se výhradně o ženské poslání. Při porodu byly rodičkám přivedeny na pomoc starší ženy, které díky svému věku a zkušenostem úspěšně napomáhaly provázet tímto procesem. Dodnes je porod považován za proces dlouhého trvání, testující fyzické síly rodičky. Skopová (2010) uvádí, že i přes náročnost porodu nebyl přítomen lékař, pouze porodní bába. Místo pro porod nebylo v minulosti také určeno, rodilo se ve vlastních domácnostech. Až v případě, kdy nastaly možné komplikace ohrožující život rodičky byl přivolán lékař. Tato zodpovědnost porodní

báby byla pomocí ústní lidové slovesnosti předávána také jako pořekadlo: „*Já, bába po Bohu, pomohu, co mohu, a co nemohu, nechám Pánu Bohu.*“ (Kutnohorská, s. 101, 2011).

Otec dítěte sehrál roli po porodu. Dle Skopové (2010) po porodu zavinula porodní bába novorozeně do deky a položila na zem před otce. Podle tradice měl otec dítě ze země zvednout, což znamenalo přijetí dítěte za své a potvrzení otcovství. Pokud tak neučinil, jednalo se o pravý opak, tedy: „... *nesla mu dítětko v strakatý peřince. Co mi to neseš, pro Boha živého, neříkej na mě, řekni na jiného...*“ (Skopová, s. 13, 2010). V novějších verzích této tradice se dítě již nepokládalo na zem, podávalo se přímo otci. Nyní se přikládá dítě na hrud' matky, tedy k propojení dítěte a rodičky (angl. bonding). Jedná se o situaci, kdy dítě poslouchá tlukot srdce matky a matka se seznamuje s jejím novým potomkem. Toto propojení má také zotavující charakter pro matku po porodu (srov. Skopová, 2010; Pařízek, 2015).

V pozdějších fázích života, již po novorozeneckém křtu a po prvním svatém přijímání, které dnes probíhá u žáků třetích tříd základní školy, byla všem dětem v Nivnici udělována také svátost biřmování. Místa, které byly tímto udělováním pověřeny, byly Velehrad a Uherský Brod. S udělováním svátosti biřmování je propojeno také určení kmotra biřmovaným školákem. Skyba (1954) uvádí, že v Nivnici se jednalo o velkou čest, byl-li požádán za kmotra některý z farníků. V celé obci se nenacházelo žádného občana, který by nebyl, anebo nechtěl být biřmovaný.

3.2 Vstup do neporušitelného slibu

Jeden z nejvýznamnějších milníků v životě mnoha jedinců je uvedení muže či ženy do svazku manželského. V nadcházejícím textu budeme popisovat předsvatební a svatební tradice, typické pro obyvatele obce Nivnice.

Obřad svatby popisují ve své knize autoři Opletal a Skyba (1954). Svatbám, jak je tomu i dnes, předcházela velká příprava. Oproti dnešním trendům plánování se ale v minulosti jednalo o proces zvaní veškerého příbuzenstva a známých. Autoři popisují, že budoucí novomanželé zvali napříč vesnicí 14 dnů před svatbou, dokonce i v jejím průběhu.

Způsob, kterým se na přelomu 19. a 20. století zvalo na svatbu se traduje do dnes. Jedná se o roznáškové zvací koláče, které budoucí novomanželé přikládají svým rodinným příslušníkům či přátelům ke svatební pozvánce. Dříve koláče pekly sousedky, a to v množství, které bylo potřeba. Tato tradice pozvánky pomocí koláčů může být v dnešní

době chápána jako dávno zapomenutá. Prvky této tradice se ale doposud udržují v pekárnách, které na základě stanovených objednávek tyto zvací koláče poskytují (Skopová, 2010).

V momentě, kdy byly pozváni všichni, které určovali rodinní příslušníci, zejména otcové a matky nadcházejících novomanželů, bylo nutné vyžádat si požehnání. V rámci této žádosti bylo využíváno ve velké míře ústní předání potřebných informací o svatbě a udobření se s rodinnými příslušníky. V případě ženicha bylo o požehnání od rodičů žádáno družbou. Po získání požehnání mohl v den svatby za doprovodu hudby následovat svatební pochod za nevěstou. Stejně tak, jak za nastávajícího ženicha, tak i za budoucí nevěstu prosí družba o požehnání její rodiče. V momentě, kdy je požehnáno muži i ženě, svatební průvod odchází do kostela. Když bylo sezdávání v kostele ukončeno, následovala snídaně a oběd u ženicha. Večeři měla pod správou nevěsta a její rodina (Hladiš, Opletal, 2011).

Slavnostní svatební večeře je spojena s řadou zvyků. Jedním z nich bylo podávání různých chodů jídel družbou a družičkami za doprovodu zpěvu a hudebních nástrojů. Jednalo se například o mísu s koláčem, mísu polévky, vařenou slepici, mléčnou křenovou omáčku, nebo například ukrojený chleba. Tyto procesy podávání jsou opět provázeny se zněním písní a hudebních nástrojů (Tamtéž). Na konci dne svatebčané vyklidili prostory svatební hostiny a připravili lóže pro novomanžele. Ze zvyku se v místnosti pokládala sláma na zem pro případné hosty, kteří cestou zabloudili (Opletal, Skyba, 1954).

Pořádání svateb bylo v 19. století přiřazováno dnům v období masopustu nebo po Velikonocích. Jednalo se o radostný čas, kdy bylo možné hodovat a slavit. Skopová (2010) uvádí, že v případě, kdy byla svatba nutná a nebyl na to vhodný čas, konaly se takzvané „tiché svatby“. Tyto svatby byly mírnější v radostných projevech a veselí. Bylo zakázáno tancování a hlasité debaty. Hudba byla v těchto dobách vyloučena a hostina musela probíhat bez ní. Počet účastníků svatby byl snížen na minimum. V aktuální době se termíny svateb řídí spíše časovou přístupností místa a zúčastněných než vhodným obdobím.

3.3 Umírání a odchod z materiálního světa

Odchod na pomyslný druhý břeh vyvolával v lidech vždy strach. Jedná se zejména o strach z neznáma, který nás na naší posmrtné cestě čeká.

Tématem smrti se v průběhu let zabývalo velké množství myslitelů. Mezi tyto významné badatele, kteří se snažili odhalit tajemství smrti, řadíme zejména filozofy v dobách antiky. K této problematice se vyjádřil například Empedokles, Anaximandros,

Anaximénes, Platón a řada dalších. V rámci tématu smrti se zabývali také problematikou duše, její dělitelností a smrtelností (Ricken, 1999). V současnosti se otázkou smrti a strachu z ní zabývají také historikové, sociologové, psychologové či antropologové. V následujících pasážích přiblížíme téma smrti opět v kontextu tradic, zvyků a obyčejů, praktikovaných v obci Nivnice.

Skopová (2010) popisuje smrt jako neustále přítomnou. Poukazuje na fakt, že se tento pojem s tokem času stal děsivější. V dobách minulého století žily rodiny v jedné místnosti. Smrt a nemoc, stejně tak jako život a radost, byly sdíleny u všech rodinných příslušníků v rámci jedné domácnosti. Běžným byly porody za přítomnosti dětí, stejně tak byly běžné dny, kdy se rodina ve světnici loučila se zesnulým. Rozdíl, i přes dostatečné množství literatury a odborných článků seznamujících s tímto tématem, nalézá autorka ve stylu života 21. století. Zrození a smrt popisuje jako abstrakci, která v určitých případech u nových generací vyvolává úzkost a strach.

Opletal a Skyba (1954) vysvětlují téma smrti jako nedělitelnou součást života. Největší úmrtnost v obci připadala na lidi staršího věku a kojence. Autoři popisují úmrtnost zejména slabých dětí, které nebyly dostatečně silné na těžké podmínky života na vesnici. V případě, kdy slabé děti zemřely, smrt musela čekat na postup času u ostatních. Autoři poukazují na skutečnost, že se „... v rámci každého druhu rodí daleko více jedinců, než může přežít...“ (Darwin, 2007, s. 32). Chápeme-li smrt jako duchovní konstantu, můžeme také připustit myšlenku vnitřního boje, kdy „... neustále dochází k bitvě za bitvou s proměnlivým úspěchem...“ (Darwin, 2007, s. 96). Stejně tak, jak si v minulosti lidé nebyli jisti zdravím dítěte, v ohrožení bylo i zdraví matky.

Příčin smrti bylo v minulosti mnoho. Jednalo se o různé nemoci a katastrofy, kterým obec musela čelit. Opletal a Skyba (1954) poukazují na 19. století jako na období všeobecné slabosti. Lidské životy byly v obci sužovány střevními, srdečními a ledvinovými nemocemi. Devastujícími byly také souchotiny, tuberkulóza. Důvodem vysoké mortality byly také náklady na doktory. Lékaři se platilo ne jenom za poskytnutá léčiva, ale také za jejich vynaložený čas a cestu z místa a na místo. Příjezd lékaře nebyl ani při zaslíbení peněz garantovaný. Doktor s sebou vezl množství léků na různé nemoci. Vždy předpokládal velký zájem pacientů, a proto měl dostatek vybavení a léčiv. Je zmíněno, že nemocnice nebyly určeny pro uzdravení a nepředpokládalo se z nemocnice návratu, tedy „... jezdil si tam nemocný zpravidla pro smrt ...“ (Opletal, Skyba, 1954, s. 19).

Snížení cen a větší přístupnost lékaře nastaly po 1. světové válce. Jednalo se zejména o auta, která pomáhala rychlému přesunu nemocných nebo zraněných. Výhodou byl v tomto období také doktor, který se usadil se svou ordinací v Nivnici. Mezi prvními doktory, kteří ordinovali v obci a pomáhali slabým a nemocným byli Dr. Frey, Dr. Jurek a Dr. Vrzala (Opletal, Skyba, 1954).

Z části, kde poukazujeme na denní a týdenní modlitby, je z předešlého textu znatelné, že dění v Nivnici se odvíjelo od intenzivního náboženského života. Není tedy nevhodným, že vždy, když se v domácnosti nacházel umírající, byl zde přítomen kněz k udělení svátosti pomazání nemocných. Když po cestě přicházel kněz k umírajícímu, všichni lidé v dohledu poklekli a začali se modlit. U umírajícího se scházela rodina i přátelé, kteří v pokleku vznášeli modlitby za tohoto člověka. V den pohřbu byli všichni shromážděni u domu k odvedení zemřelého k místu odpočinku. V momentě, kdy se na místo dostavil kněz, byla před dům vynesena rakev. Zde probíhaly církevní obřady a modlitby. Poté byl vytvořen průvod, při kterém se lidé modlili bolestný růženec za znění smutečních písní. Cesta vedla do kostela, kde probíhaly další obřady (Skyba, 1954). Během obřadů na hřbitově a při pochodu byl hrán typický žalm doprovázen trubením na lesní rohy. Jednalo se o žalm, který byl slyšet na každém pohřbu. Ani velké mrazy a nepříznivé podmínky toto tradiční trubení nepřerušily. Muzikanti, kteří tuto tradici udržovali v letech na přelomu 19. a 20. století, byli Štěpán Trtek z domu č. 128 a Štěpán Trtek z domu č. 146. Konec této tradice se datuje k roku 1920 (Opletal, Skyba, 1954).

Své kondolence přicházelo vyjádřit velké množství občanů, účast v kostele byla na počest odchodu vždy značná. V kostele byla sloužena mše svatá za zemřelého. Následně se průvod odebíral z kostela na hřbitov. Hřbitov obce byl udržován v čistotě a pořádku. Po ukončení pohřbu byl hrob rodinou zesnulého každou neděli navštěvován. V případě, když se loučil se světem farník, večer po obřadu se scházeli nejen rodinní příslušníci, ale také sousedé a známí, kteří se za zemřelého modlili růžence. Při úmrtí farníka bylo zvoněno v kostele nejmenším zvonem, jednalo se o tzv. umíráček. U pohřbů farníků se rozezvonily všechny zvony (Skyba, 1954).

Příchod do světa, stejně tak jako odchod na druhý břeh jsou události, na které je nutné pohlížet z hlediska jejich komplementarity. V předešlém textu jsme se věnovali problematice života a smrti. Navázali jsme také na milník středu, svatbu. Tyto slavnostní činnosti, jak v kontextu radostném, tak smutném, jsme provázali s tradicemi na území Nivnice.

4 Tradiční léčba a zdravotnictví

Obec byla již z dávných časů silně věřící společností. Zdravotnictví bylo původně založeno na síle a „tvrdošti“ obyvatel. Pokud někdo měl odejít ze světa, odešel. Pokud bylo modliteb dostatek a byly vyslyšeny, přežil.

V dobách minulého století bylo možné pozorovat také rozvoj zdravotnictví a konkrétního léčitelského zaměření, které se mírně odchylovalo od pouhé pomoci vyššího záměru. Nivnice se dočkala zřízení ortopedického a chirurgického pavilonu. V těchto místech probíhala léčba zranění a rehabilitace. Opletal a Skyba (1954) udávají, že jen v malém množství případů se lidé vraceli s trvalými následky na základě špatně provedeného zákroku. V nedaleké vesnici Korytná byla zřízena dvě místa připomínající zubní kliniku. V klinice U Soukeníků bylo možné zuby trhat pomocí příslušenství nazývaného „pelikán“. Jednalo se o příslušenství připomínající ptačí zobák, pomocí kterého bylo možné lépe uchopit zub a následně ho vytrhnout. Toto příslušenství bylo známo od 16. století. Druhá klinika, nacházející se ve stejné vesnici, pod správou pana Malečka, ale využívala pouze základní kleště. V případě trhání zubu bylo nutno z důvodu bolesti držet pacienta na stoličce i několika muži. Pokud měl pacient k dispozici ocet, rána se desinfikovala. Na utišení bolesti byl využíván zpravidla česnek a tabák (srov. Opletal, Skyba, 1954; Krňoulová, Mondok, 2004). Jako pejorativní aspekt v zubním lékařství bylo plombování zubu nebo používání umělých zubních náhrad. Ve společnosti se jednalo o posměšnou a nepřijatelnou zvrhlost.

Léčba nemocí probíhala nahodile a radikálně. Vytvořený lék „*někdy pomohl, jindy byl pohřeb*“ (Opletal, Skyba, 1954, s. 17). Spála byla léčena podáváním koncentrované vápenné vody. Záškrt nebylo možné téměř léčit. V případě, kdy dítě dostalo tuto nemoc, bylo oddáno Bohu. Léky byly z větší míry rostlinného původu. Jednalo se například o lipový květ s medem na bolest v krku, vývar z plicníku na problémy s dýcháním, jitrocel na zavírání ran, odvar z makovic na spánek a jiné. Léky živočišného původu byly také, zejména z finanční náročnosti a jednoduché dostupnosti, široce užívány. Desinfekce otevřených ran byla léčena močí. Otevřené rány byly zalepovány pavučinami. Tuberkulóza byla léčena psím sádlem a podávaná moč s vyluhovaným popelem měla tišit apendicitidu, tedy zánět slepého střeva. I přes odpor by „*při krutých bolestech chorý přijal každý lék*“ (Opletal, Skyba, 1954, s. 18). V případě, chtěla-li jedna osoba náklonnost té druhé ve znění lásky, byla podávána směs potu s cukrem, která měla změnit odpor na náklonnost (tamtéž).

Je velmi náročné pochopit způsoby, kterými byli lidé v minulosti na denní bázi léčeni. Musíme ale přihlížet na tyto fakta v kontextu doby a přirozené odolnosti obyvatelstva. Tyto léčitelské zvyklosti se ale do jisté míry využívají v klasické i alternativní medicíně. Jedná se zejména o blahodárné účinky rostlin.

5 Tradice v církevním životě obyvatel Nivnice

V následující části se budeme věnovat církevnímu životu obyvatel Nivnice. Pozornost budeme soustředit zejména na pobožný život občanů, vzájemnou náklonnost a pomoc, dále pak na svátky a obyčeje, které se do dnešních dnů z části stále dochovávají.

5.1 Modlitby v životě občana Nivnice

Z předešlého textu je znatelné, že víru v Boha bylo možné nalézat v každé domácnosti. V případě, kdy některý občan potřeboval pomoc, čelil-li tedy nějaké katastrofě, vždy byla v kostele vybrána sbírka na jeho podporu. Jednalo se o společenské vztahy postavené na víře, která formulovala tyto skutky (Skyba, 1954). „*Bud'te k sobě navzájem laskaví a milosrdní. Odpouštějte si navzájem, tak jako Bůh v Kristu odpustil vám*“ (Ef 4,32 B21). Tato forma vzájemné tolerance a výpomoci byla popisována v kostele, ale také v denních modlitbách které, jak v následujícím textu uvidíme, zněly v domácnostech v denních i nočních dobách. Nyní se zaměříme na modlitby během dne v týdnu.

„*V modlitbě bud'te vytrvalí, zůstávejte v ní bděli a vděční*“ (Kol 4,2 B21). V průběhu života občané pronesli mnoho modliteb. Již od prvních slov byly děti učeny slovům Písma svatého. Den začínal zpravidla částečným oblečením a pokleknutím na obě kolena k posteli, lůžku. V čele místnosti se nacházel růženec, kříž, anebo obraz svatého. V této ranní době mohla začít modlitba. Modlení probíhalo různými způsoby. Dětem bylo nařízeno modlení hlasité z toho důvodu, aby si modlitby osvojily a lépe zapamatovaly. Dospělí naopak modlitby pronášeli v tichosti. Pravidelně probíhaly pobožnosti ráno a večer. Tento proces byl delšího charakteru z toho důvodu, že člověk vítal nový den ráno a loučil se s ním večer. Jednalo se o modlitby Otče náš, Anděle Boží strážce můj, Věřím v Boha, Desatero Boží, Já hříšný, Zdravas Královno a jiné (Skyba, 1954).

Modlení probíhalo také před a po každém jídle. Jednalo se o 2 modlitby v rámci snídaně, večeře a oběda. V rámci „klekání“, tedy ranního, odpoledního a večerního zvonění, bylo možné vidět občany vždy v pokleku a modlitbách. I v práci bylo nutné pronášet modlitby. Tyto modlitby v práci byly pronášeny vždy v pátek ve 3 hodiny odpoledne. Účast občanů v kostele byla velká. Kdo se nebyl schopen dostavit do kostela na mši svatou, musel pro to mít opodstatněný důvod, např. vážnou nemoc. V neděli a v církevní svátky byly slouženy dvě mše svaté – ranní, hrubá. V zimních dobách, kdy byla práce na polích náročná a téměř nemožná, byli občané v kostele každý den. V létě, zejména z důvodu pracovních

povinností, tento počet klesl. Práci se modlitby nevyhnuly. Vždy se žehnilo na začátek a konec práce. Modlitby probíhaly při „... *zadělávání těsta, pečení chleba, rozsívání obilí...*, ...*při prvním vyjetí s potahem z domu...*“ (Skyba, 1954, s. 9). Zvykem také bylo, že v případě, když přišel některý z přátel na návštěvu a rodina se v ten moment modlila, musel nově příchozí pokleknout na kolena a pronášet modlitby s nimi (tamtéž).

5.2 Období svátků Vánočních

Přípravy na toto období je možné nalézat v mnoha pranostikách. Jedna z nich se váže k 25. listopadu – „*Kateřina na ledě, Vánoce na blátě*“ (Velebná, Mayer, 1996, s. 43). Občané se připravovali na toto období nejenom skladováním zásob na zimu, pečlivě také pozorovali na základě pranostiky počasí. Tuto pranostiku je možné chápat i obráceně, tedy zda je na Kateřinu bláto, bude na Vánoce led. Tímto dnem se také uzavíralo období svateb a tanců. Začátkem adventní doby se pravidelně začalo chodit na roráty (Hladiš, Opletal, 2011). Jednalo se o bohoslužbu, kterou zahajovaly děti s lampičkami svítící na cestu v kostele, poté mohla začít mše svatá. Tato doba byla typická pro vytváření adventních věnců doplněných čtyřmi svíčkami zapalovanými postupně každou neděli adventu. Mimo jiné se v tento čas scházeli v domácnostech mladší ženy, které vyšívaly krojové součásti. Starší ženy byly pověřeny dráním peří (tamtéž).

Po svátku svaté Kateřiny následovalo řezání větviček v den svaté Barbory. Jedná se o tradici týkající se větviček třešní, ve které se věřilo, že rozkvetou na Štědrý den. Pokud byla tato větvička správně uchovávána ve vlažné vodě a rozkvetla, věřilo se, že se do jednoho roku dospělé děvče v domácnosti vdá. Tyto rozkvetlé větvičky nazýváme „barborky“. Po takzvaných „barborkách“ následoval svátek svatého Mikuláše (srov. Hladiš, Opletal, 2011; Večerková, 2015).

Svátek svatého Mikuláše je slaven na počest dvou postav, které podle různých pověstí obdarovávali děti a chudé. Těmito postavami byly v minulosti Mikuláš, biskup z Pinary a Mikuláš, biskup z Myry. V dobách od 8. do 11. století se tyto zvěsti o dárci, který roznášel radost a lásku, roznesly z Byzance až na západ (Večerková, 2015). V Nivnici byl den ochránce dětí, ministrantů, rybářů a poutníků slaven mladými dospívajícími, kteří chodili v převlecích po obci v přestrojení za Mikuláše, čerta a anděla. Ve vesnici navštěvovali domy s dětmi, kterým dávali sladkosti a dárky. Hlavní událostí byl sbor velkého Mikuláše, který spadal pod správu dospělých mládenců. Děti dostávaly mnoho sladkostí

a dárků, jednalo se například o jablka, ořechy, perníkové a čokoládové figurky, šály, kapesní nože a jiné (srov. Hladiš, Opletal, 2011; Večerková, 2015).

„*Svatá Lucie, noci upije*“ (Velebná, Mayer, 1996, s. 6). Na svátek svaté Lucie 13. 12. se tradoval zvyk, při kterém se mladé ženy převlékaly do přestrojení a chodily dům od domu kontrolovat, zda žádná žena v domě nepředě. Tato postava zahalená do bílého pláště, někdy s vytvořenými zuby z řepy, s obličejem zakrytým bílou průhlednou tkaninou, se lidově nazývala „Luca“ (Večerková, 2015). V Nivnici byla tato postava doprovázena ještě jednou družkou v převleku symbolizující smrt. Družka se vyznačovala velkou kosou, na kterou neustále poklepávala. V případě, pokud se našla některá žena, která na tento den vyšívala nebo předla, byla potrestána několika ranami po prstech paličkou, kterou si „Luca“ přinesla (Hladiš, Opletal, 2011).

Posledním dnem adventu a biblickou památkou Adama a Evy je Štědrý den. Večerková (2015) ve své knize uvádí, že tento svátek byl doposud chápán spíše jako pracovní. Připisováno je svátku množství práce, která musí být dokončena. V rámci lidové kultury se ale jedná o den magický, plný tradic a zvyků, ať už od věšteb vycházejících z kapek vosku či olova, po rozkrajování jablka a louskání ořechů. Všechny tyto úkony měly zajišťovat delší život u starších občanů, u mladších naopak blízké svatby a potomstvo. Štědrovečerní zvyky se zaměřovaly na ovlivnění nadcházejícího období, předurčení dobrého zdraví či budoucí úrody na polích.

Večeře byla na Štědrý den bohatá. Pořadí, v jakém se tradičně podávalo jídlo, bylo přesně stanoveno. Jako první chod byl přijímán oplatek s topeným medem, dále hříbová kyselice. Následně se podávala sladká krupice s medem. Místo krupice bylo občas možné na štědrovečerních stolech nalézat kyselé ryby s cibulí, nebo nudle posypané mákem. Kapr a bramborový salát je zvyk objevující se až v pozdějších dobách (Hladiš, Opletal, 2011). Večerková (2015) doplňuje, že se na stole mohlo nacházet téměř vše, co se za celý rok vypěstovalo a uchovalo. Zejména na Moravě bylo také zvykem stůl pokrývat obilím jako symbol úrody a úrodného pole přenášejícím se na následující rok.

Po večeři se vždy rozsvítil vánoční stromek zdobený různým cukrovím, usušeným jablkem, keramickými a skleněnými ozdobami. Konec večeře oznamoval i obecní pastýř troubením na trubku, kdy k němu přicházeli sousedé a podávali jeho ženě vdolky za zásluhy, které pastýř pro dobytek obyvatel udělal. Ani na dobytek za domácnostmi nebylo na Štědrý den zapomenuto. Vždy při večeři lidé nosili svým zvířatům chléb a oplatky z důvodu, aby

na tento den nezůstal nikdo o hladu. Slávu narození Božího syna doprovázely zvuky pastýřovy trubky. Bylo možné také slyšet výstřely ze zbraní a veselou hudbu. Chudáci a lidé bez domova obcházel domy a zpívali písně. Občané je štědře obdarovávali a přidávali se ke zpěvu. Veselí bylo zakončeno modlitbami v kostele na jitřní mši (Skyba, 1954).

Následujícího dne museli všichni obyvatelé Nivnice navštívit kostel nejméně třikrát. Tedy tak to alespoň Skyba (1954) popisuje ve svých memoárech. Navzdory duchovní správě a neustálému modlení nemohli obyvatelé vykonávat žádné práce. Dobytku bylo poskytnuto jen to nejnnutnější a lidé si nemohli ustlat ani postel. Jednalo se o den, kdy nepřipadala v úvahu žádná práce. „Den svobody“, takto byl nazýván druhý svátek vánoční, kdy všichni služebníci, chasa a čeled' mužského pohlaví odcházeli od hospodářů s výplatou za celý odpracovaný rok. Na svátek svatého Štěpána, patrona koní a pacholků, pastýř oplácí dary ze štědrého dne a hospodářům daruje březovce, kterými se na jaře rituálně vyháněl dobytek. Březovec, nebo také „metel“, byl využíván i k trestání nezbedné mládeže. Návaznost na symboliku je možné spatřit v mládí, plodnosti a zdaru jak na polích, tak na pastvinách.

„Tehdy do Jeruzaléma přišli mudrcové z Východu. Kde je ten narozený židovský král?“ (Mt 2,1-2 B21). Doba Vánoční byla zakončena svátkem Tří králů. V přestrojení za Kašpara, Melichara a Baltazara je dodnes možné na tento svátek pozorovat mladé koledníky, kteří posvěcenou křídou z kostela popisují písmeny a údaji o novém letopočtu vchody do domů v obci. Oblečení jsou do bílých plášťů a na hlavě nosí bílé papírové čepice s písmeny, které určují jejich postavy. Dnešní verzi čepic je možné poznat podle papírového materiálu, v minulosti tomu tak nebylo. Čepice byly vytvářeny z větších bílých kabelek. Kašpara a Melichara bylo možné rozeznat pouze pomocí napsaných písmen na čepici. Baltazar měl silně začerněnou tvář buď to uhlím nebo v dnešní podobě barvami na obličej (Hladiš, Opletal, 2011).

5.3 Velký pátek a Velikonoce

Po ukončení období svátků vánočních nastával svátek Hromnic, masopust, Velký pátek, období Velikonoc. V případě Hromnic se dle tradice zapalovaly v různých, budovách posvěcené svíce. V Nivnici nehořely svíce pouze v kostele, jak je tomu dnes. Zapalování posvěcených svícňů se uskutečňovalo u postelí umírajících a v případě velkých bouřek a dešťů (Skyba, 1954). Symbolika svíce má v průřezu dob mnoho významů. U věřících se nejčastěji můžeme setkat s využitím svíce jako Boží ochrany. V minulosti byl tento svátek našimi předky nazýván jako „Den svíček“, nebo „Svíčky“ (Večerková, 2015). Vývoj tohoto

názvu můžeme nalézat v díle od autorů Štítného ze Štítného a Erbena (1852), kteří uvádějí, že výraz hromnice má pro svěcenou svíci své odůvodnění. Zmínění autoři popisují, že hromnice vycházejí ze světla a cti svaté Marie. Ochraňování by měli být všichni ti, kteří ve svých rukách tuto svíci ponosou. Autoři dále uvádí, že když „*hřímá, slušie je rozziecti*“, aby „*hrom nemohl uškoditi*“ (Štítný ze Štítného, Erben, 1852, s. 309). Jedná se především o spojitost ochrany před bouřkou a hrozbou úderu blesku do kostela a budov, kde je svíce zapálena.

První středa v měsíci, zvaná „popeleční“, je den poukazující na pokoru a vznik člověka. Čela věřících jsou v kostele značena popelem na připomenutí, že „*jsú popel, a v popel se zase obrátie*“ (Štítný ze Štítného, Erben, 1852, s. 309). V tomto případě se jedná o pokání, kdy je v kostelech udělováno rozhřešení (Hladiš, Opletal, 2011).

Pátá neděle postní, zvaná také „smrtná“, byla věnována zvyku, při kterém mladé dívky v letech od 4 do 12 let vynášely do domácností zdobené stromečky, chodily s tzv. „Novým létem“. Oblečeny v krojích obcházely dívky domácnosti, kde pronášely zpěvy a křesťanské pozdravy. Za návštěvu a oslavy byly dívky občany odměněny dárky a vajíčky. Nejmladší dívky byly doprovázeny buď to rodiči nebo staršími sourozenci (tamtéž).

Ranní mše svatá o Zeleném čtvrtku byla ve znamení ticha všech kostelních zvonů. Jednalo se o tradici, kdy mládenci vycházeli z domovů se svými ručně vyrobenými nástroji určenými ke „klepání“. Tyto „klepačky“ byly vytvořeny zpravidla ze dřeva. Pomoc mladí chlapci nacházeli u obecních truhlářů, kteří jim nástroje pomáhali zhotovit. Klepání bylo určeno pro dobu rána a večera Zeleného čtvrtku, pak následujícího dne. Konec „klepání“ nastal nad ránem v sobotu. Této aktivity se účastnili pouze chlapci. Jednalo se o pochůzky obcí za vydávání klepajících zvuků z ručně vyrobených nástrojů. Obchůzky byly rozděleny do dvou skupin, ve kterých vznikala přirozená rivalita. Rozdělení území bylo na horní a dolní část Nivnice. Obě skupiny se snažily co nejrychleji obejít své území za předpokladu, že by mohly také přebrat území druhé skupiny. Z tohoto důvodu byly staršími hochy na hranicích dolní a horní části Nivnice tvořeny sbory, které těmto „narušitelům“ měly zabránit. Pokud by jedna, či druhá skupina převzala část území, jednalo by se o všeobecné ponížení celé skupiny. Z tohoto důvodu vznikaly na hranicích konflikty, které často vyústily v chlapecké bitvy. Vítězství či prohry byly mezi chlapci následně dlouhá léta udržovány a předávány nadcházejícím generacím (tamtéž).

Doba mezi Popeleční středou a Velkým pátkem byla obětována bolestným modlitbám růžence. Nivniční občané také po celou tuto dobu modliteb dodržovali striktní půst zvaný „půst újmy“. Zdržovalo se od pokrmů obsahující maso. Starší obyvatelé se zříkali vajec a veškerých zhotovených jídel na sádle. Během Velkého pátku byl půst od pochutin ještě znásoben. Občané se účastnili celodenní pobožnosti líbání svatého kříže, dále modliteb u svatého Božího hrobu. Tradičně byla u hrobu stráž zastoupena několika muži z řad ministrantů a hasičského sboru střídajících se v intervalech dvou hodin (Skyba, 1954).

Následující den, Bílá sobota, byl určen pro svěcení dřevěných křížků a růženců, které byly odevzdávány rodinám a hospodářům na ochranu. Tyto dřevěné křížky se přenášely na pole, kde určovaly místa k pronášení modliteb. Večer tohoto dne byl věnován slavnosti Vzkříšení. Bohoslužby se účastnila téměř celá vesnice. Na bohoslužbách se podíleli „... všichni farníci, korporace, kostelní pěvecký sbor, hasiči, zástupci obce, kostelního výboru, hudba...“ (Skyba, 1954, s. 5.). Za střelby z mozdířů, těžkých dělostřeleckých zbraní, a slavnostního znění zvonů, byl vytvořen průvod obcházející kostel. Všichni obyvatelé byli oděni slavnostně, v nově ušitých krojích určených na tuto slavnost a obuvi, která byla taktéž nová, či nejlepší z šatníku (tamtéž).

Boží hod Velikonoční, vrchol křesťanského liturgického roku je dle Frolcové (2020) dnem přechodového rituálu. Tento přechod probíhá ve dvou rovinách, pozemské a duchovní. Pozemská rovina se váže k obnově života vegetace a člověka, duchovní je naopak zaměřena na zmrtvýchvstání Ježíše Krista a obnovu křesťanského slibu. Autorka popisuje provázanost života a smrti jako myšlenkový základ Velikonoc, novou kvalitu.

V tento velký svátek bylo většině občanům v Nivnici uděleno volno. Dokonce i aktivní vojáci byli odvoláni ze služby, aby mohli v tento den věnovat modlitbám a společnému času s rodinou. Kostelní mše, konaná na Boží hod, byla zaměřena na svěcení buchet a vajíček, které byly určeny ke konzumaci před slavnostním obědem. V tento den a v ostatní velké svátky bylo zvykem, že čtyři nejváženější občané stáli v průběhu mše se zapálenými svícný. Tito asistenti byli nazýváni jako „fakule“. Každý z asistentů, jednalo se většinou o členy obecní rady, byli oděni do slavnostního obřadního roucha.

Pomlázka, na území Nivnice „šlaháčka“, je aktivita navazující na Velikonoční pondělí. Jedná se o rituální tradici, při které sbory mužů obcházejí ženy mladé i starší, aby je vrbovým proutím „vyšlahali“. Toto proutí je formované a pletené do „tatarů“, které jsou zdobené mašlemi. Na některém území jsou pleteny „tatory“ i se stylizovanými košíčky (srov.

Skyba, 1954; Večerková, 2015). Tento zvyk, který je na Slovácku doplňován poléváním dívek vodou popisuje Sobotka (1879) jako magický. Dle zmíněného autora je rituál provozován zejména k prodloužení mládí či k omlazení žen. Z tohoto důvodu muži více „šlahají“ starší ženy. Symboliku je možné nalézat ve vrbovém proutí. Jedná se o symbol omládlé jarní přírody jako znovuzrozené, procitající do nového světa. Má se za to, že se tato občerstvující síla za pomoci „šlahání“ přenáší z vrby na živé bytosti. V případě, pokud se tento čerstvý zelený proutek někoho dotkne, „...stává se právě tak čerstvým, zdravým a bujným, jako jest prut sám nebo vrba...“ (Sobotka, 1879, s. 135). Dívky a ženy, které byly vrbovými „tatary“ „vyšlahány“ pak odměňují své „šlaháče“ ručně malovanými foukanými vajíčky, kraslicemi, a stuhami, které přivazují na „tatary“ (srov. Skyba, 1954; Večerková, 2015).

Skyba (1954) shledává svátky vánoční a velikonoční jako dva ze tří hlavních křesťanských svátků občanů Nivnice. Třetí a poslední hlavní svátky, jsou dle autora svátky svatodušní. Příprava ze strany občanů byla obdobná přípravě na Velikonoce, v Nivnici se držel půst. Typickým jídlem pro tuto dobu byly pečené buchty se sýrem zvané „skládanky“. K těmto svátkům se váže v Nivnici první svaté přijímání školáků. Zhotoveným průvodem procházeli a dodnes také procházejí školáci, kteří jsou připraveni poprvé přijmout tělo Kristovo. Svátky svatodušní, nebo jak hovorově udává Večerková (2015) letnice, nastávají 50 dnů po Velikonocích a 10 dnů po Ježíšově zmrtvýchvstání.

6 Masopust

Původ masopustu bychom mohli hledat v antice. Střípky tradice, které se dochovaly na určitém území do dnešních dnů symbolizovaly vazby na různá božstva. Můžeme se domnívat, že tyto tradice vznikaly za cílem oslav fertility, prosperity a vegetace. V římském kalendáři se jednalo o oslavy boha Bakcha. Z tohoto původu můžeme přejímat slovo bakchanálie, tedy slavnosti vína. V průřezu tisíců let je možné sledovat také tuto přetrvávající tradici na území Slovácka v každoročních oslavách slavností vína v Uherském Hradišti (srov. Langhammerová, Langhammer, 2004; Dvouletý, 2010).

Zvyky v období masopustu jsou v Nivnici stále udržovány. V případě této obce se ale nejedná o název masopust, nýbrž fašank. Tradice fašanku probíhala v rámci obce až do roku 1989, kdy se zastavila. O několik let později se konala obnova tohoto zvyku za pomoci dospělých mužů a dětí z folklórního sboru Nivnička. Tyto občůzky větších skupin, zpravidla v období od Tří králů do začátku postní doby, procházely celou vesnicí za doprovodu hudby a 4 mladších mužů s dřevěnými šavlemi. Tito muži měli na hlavách vonice, tedy klobouky krojového typu. Za nepřetržitého zpěvu znázorňovali muži v krojích šavlový tanec, který je nazýván „pod šable“ (Langhammerová, Langhammer, 2004). Za tanec, zpěv a muziku byly sbory odměňovány občerstvením. Opletal (1930) popisuje, že když byla v domě nějaká hospodyně anebo mladá dívka, byla vyzvána muzikanty k tanci. Symboliku lze shledávat ve veselení vedoucí ke zdravému životu a hojnosti. Následně byly muzikanti odměněni slaninou a vejci, popřípadě u bohatších rodin penězi a lihovinou. Na začátku 20. století byly tyto skupiny nazývány jako „babkovníci“, nyní je můžeme shledávat jako „maškary“.

Účast v rámci tohoto novějšího zvyku se podstatně zvýšila. V rámci převleků bylo možné vidět kominíka, žida, ševce a různé druhy zvířat. Kostýmy byly buď ručně sešity a vyplněny pytlovinou, nebo se jednalo o netradiční „pánské šaty“, o komické přestrojení rozdílné od krojů. Způsob přestrojení značil radostný život a sloužil pro pobavení a rozveselení obyvatel (Opletal, 1930). Zmíněné zvířecí masky mohou symbolizovat řadu věcí. Kůň například symbolizuje hospodářskou zdatnost. Medvěd, nejvýznamnější masopustní přestrojení, symbolizuje plodivou sílu vedoucí k obřadům (Langhammerová, Langhammer, 2004).

7 Interpersonální vztahy a sociální rozvrstvení obyvatel Nivnice

Rozvoj meziosobních vztahů je možné považovat za složku, která ústí v důsledek vývoje lidstva. Vzájemná pomoc a komunikace jsou hlavními motory, pomocí kterých je možné k tomuto posunu či vývoji napříč sférami hospodářskými, průmyslovými a dalšími dosahovat. Tato historicky zakotvená tradice, která je nyní chápána jako přirozená součást života, byla samozřejmostí již od vzniku základních buněčných organismů. Právě komunikace a rozvoj byť velmi základních vztahů v kontextu buněčného dělení a vývoje jsou prvopočátkem formy chování a rozvoje vztahů mezi lidmi tak, jak je známe dnes. Rozvoj komunikace, kdy jedna osoba reaguje na osobu druhou, na celou skupinu či naopak, se řídí dle historické tradice zakotvené v dávné historii. Několik následujících řádků budeme věnovat těmto vzorcům chování a samotnému sociálnímu rozvrstvení občanů Nivnice.

7.1 Vztahy mezi občany

Kdybychom pominuly neustále rostoucí křivku rychlosti doby a jejího rozvoje, mohli bychom tvrdit, že vztahy v Nivnici nabývají v průřezu let velmi podobného charakteru. Jak Hladiš a Opletal (2011) ve své knize uvádějí, obec formovala určité společenství, které bylo ve své pospolitosti schopno reagovat na téměř veškeré neštěstí. Jednalo se zejména o vzájemnou výpomoc, kdy při živelných katastrofách obec reagovala jednotně. V případě, kdy některá z domácností procházela těžkým obdobím vyplývajícím z povodní, požárů a dalších přírodních katastrof, sousedé si vzájemně bez rozdílu sociálního postavení podávali vždy pomocnou ruku. V případě uhynutí zvířectva, kdy byl ekonomický dopad na domácnost markantní, obec organizovala nucenou porážku a výsek masa. Jednalo se o obecní výpomoc, kvůli které byl zřízen pojišťovací spolek koncem 20. století. Ztráta dobytka byla pro obyčejnou domácnost velkou tragédií. Pojišťovací spolek tedy částečně kompenzoval ztrátu rodinného majetku.

Tuto pospolitost a vzájemnou podporu bylo možné pozorovat také v dobách, kdy se jednotliví občané navštěvovali na společných setkáních rodin, přátel, nebo známých. Setkání dvou a více osob mimo domácnost bylo vždy formálního charakteru. Jednalo se o sérii zdvořilostních otázek týkajících se záměru cesty a života na vesnici. Tato konverzace nebyla pouze informativního charakteru, vyobrazovala jednotu občanů a vzájemnou podporu (srov. Skyba, Opletal 1955; Hladiš, Opletal 2011).

V případě, když se jednalo o plánovanou návštěvu, očekávající rodina měla vždy nachystané dostatečné pohoštění. Tato návštěva je dodnes představována obyvateli jako „beseda“, tedy lidé chodili „na besedu“. Před samotným vstupem do domácnosti nebylo nutné klepat na dveře. Jednalo se o očekávaný příchod (Hladiš, Opletal 2011). Kolem roku 1900 byl na uvítanou po křesťanském pozdravení podáván načatý pecen chleba. I přes to, že domácí hospodyně téměř vždy zdvořilostně degradovala své schopnosti související s pečením chleba, bylo nemyslitelné, aby si návštěva část chleba neukrojila. Kdyby nově příchozí odmítli tuto nabídku, jednalo by se o urážku domácnosti (Skyba, Opletal, 1955). Po základních formalitách byli nově příchozí usazeni hospodyní. Samotná debata u stolu a pohoštění měla také své způsoby a posloupnosti. Prvně se jednalo o debatu týkající se práce, pracovních podmínek a polí. Většinou následovala debata o řízení obce, tedy o starostovi, případně o starostech a správě obcí okolních. Hlavnímu a nejdelšímu tématu ještě předcházely rozpravy na téma neštěstí, katastrof a úmrtí v obci. V domácnostech bylo toto téma čistě informativního charakteru, kdy žádný účastník nepřispíval ničím, co nebylo předmětné. Po velmi rychlém přehledu všeho nešťastného, co se v obci a jejím okolí stalo, následovalo hlavní aktuální téma, kterému byla určena doba do konce návštěvy. Tématem byly téměř vždy meziosobní vztahy. Jednalo se zejména o informace předávané napříč obcí týkající se nových známostí, úctyhodných událostí, či naopak nechvalných skutečností. Přenos těchto informací byl vždy doplněn o některé další, tedy tak, jak se informace mezi lidmi přenášely. Velký zdroj informací a kontaktů obyvatelé nacházeli v místní hospodě (tamtéž).

7.2 Sociální rozvrstvení a povinnosti obyvatel

I přes to, že je Nivnice se svými obyvateli v různých pramenech popisována jako pospolitá a jednotná, sociální vrstvy a rozdělení dle majetkového statusu byly znatelné. V obci bylo zařazení na základě povolání a majetku. Jednalo se o „*pololánika, čtvrtlánika, podsedníka, chalupníka, podruha*“ (upraveno dle Opletal, Skyba, 1954, s. 4). První dva, tedy pololáník a čtvrtláník byli sedláci. Ti sedláci, kteří neměli tolik majetku, byli nazýváni „troškaři“ a „hofeři“. Majetek sedláků vycházel z vlastnictví gruntu rolnické usedlosti. Jednalo se o pozemky měřící 8 hektarů, které vlastnil o totožné rozloze každý sedlák v obci. Rozdělení pozemků vycházelo z nedělitelnosti. V případě úmrtí vlastníka byl pozemek o celkové výměře předán do rukou nejstaršího syna. Symbolickou splátku získali zbývající

potomci v rodině. Jednalo se o velmi nerovnoměrné rozdělení. Nedělitelnost pozemku zanikla rokem 1868 (Opletal, Skyba, 1954).

„Podsedníci“ byli majitelé chalup se zahradou, která nebyla vázána na grunt. Bylo tedy možné s těmito pozemky volně nakládat a obchodovat. Obyvatelé bez polí a zahrad obývajících pouze své obydlí byli nazýváni jako „chalupníci“. „Podruzi“, nebo také „hofeři“ byli obyvatelé bez nemovitostí. Jednalo se o občany žijící v nájmu. Zejména z důvodu zemědělského zaměření obce trávili obyvatelé velké množství času na polích. K této práci bylo ale nutné také dostatečné nářadí, které zhotovovali místní řemeslníci. Jednalo se o množství kovářů, podkovářů, kolářů, truhlářů, stolařů, sedlářů, zámečnicků a dalších (srov. Opletal, Skyba 1954; Hladiš, Opletal 2011).

Stejně tak jako hodnota a výše sociálního statusu ve společnosti vyplývaly z majetku a také povinnosti vůči obci, vrchnosti a státu. Sedlákům náležela roboty panská i obecní. Obecní roboty s potahy dosahovala do 2 hektarů obecních pozemků, kde byla zaseta oves pro obecní býky. „Podsedníci“ vykonávali tuto práci s pěším potahem. Chalupníkům byla například udána práce bezplatného štípaní a řezání dřeva pro školu. Rozdělení povinností vyplývalo z majetku daných občanů, pracovní povinnosti byly ale v rovnováze. Jednalo se o systém, kdy se v práci všichni rovnoměrně vystřídali (Opletal, Skyba, 1954).

7.3 Radost a zábava na území obce

Vesnice na Slovácku jsou typické pro svou živost, rušnost a radost doprovázené hudbou a tancem. V oblíbenosti je mezi lidmi vedle komunikace také společné prožívání radostných chvil. Existuje množství hesel, které se k těmto událostem využívají jak v písničkách, tak v běžné lidové slovesnosti. Zýbal a Svozil (1959) se vyjadřují nejen k radosti, ale také ke smutku. Obyvatelé Slovácka měli pro každé z těchto období jasně stanovená pravidla. V případě, mělo-li se radovat, radovalo se. Pokud ale naopak opouštěl některý z pamětníků danou obci, bylo nutné truchlit. Ilustrativně můžeme využít některé ze slov autorů: *„Je čas radosti, je čas smutku. Když truchlit, tak truchlit, a když veselit, tož ať to stojí za to“* (Zýbal, Svozil, 1959, s. 7). Smutek a radost, tedy odchod a vznik nového života jsme již v předchozí části v kontextu doby a tradice popsali, nyní se ale budeme věnovat právě opaku smutku ve formě zpěvu a zábavy.

Počátky 20. století byly významné pro udržování tradice hudby na území Nivnice. Hudbu, případně zpěvy bez doprovodu bylo možné slyšet v kostelech, domácnostech, ale i v průběhu tvrdé práce na polích. Ke zmíněné době udávají Opletal a Skyba (1954) nivnické

muzikanty provozující hudební události ve dvou sborech. Jednalo se o sbory, které byly formované mladými zpěváky a hudebníky na straně jedné, na druhé straně staršími pány a pamětníky. I přes skutečnost, že se časem toto rozdělení měnilo z mladého sboru na starý, nebylo zde nouze o nové mladé muzikanty a hudebníky. Je také nutné zmínit, že zde neprobíhala žádná soutěživost, nýbrž spolupráce a kolegiálnost. Hra a zpěv probíhaly zejména dle domluvy, v některých časech spolupracovaly oba sbory, jindy hudbu provozovaly jednotlivě.

Původně založená sborová skupina, tedy původní starší sbor, byl založen v roce 1864. Jednalo se o sbor, který se značil přechodem ze „*starých housliček, gajd, cymbálu a basy*“ (Opletal, Skyba, 1954, s. 37) na hudbu dechovou. Tato změna z původně znějících nástrojů je udávána jako přechod ze staré formy do formy vyhovující slováckému temperamentu. Původně byla ve sboru jen hrstka členů. Rozšíření a restrukturalizaci se sbor těšil v letech 1893, kdy jej vzal pod správu bývalý zemský poslanec a muzikant Veselý. Původní sbor získal několik ocenění. Jednalo se o první místa ze soutěží v Uherském Hradišti, kde probíhala slovácká výstava, dále v hodnocení brněnských posluchačů a dalších. Původně založeným mladším sborem dechové hudby pod vedením vedoucích Josef Bartek, František Bršlica a Karel Skyba se datuje k roku 1919. Počet muzikantů se od založení pohyboval kolem 30. Za několik let bylo v mladším sboru 40 účastníků. Stejně tak, jako starší sbor, i sbor mladších muzikantů získal několik ocenění a titulů. V roce 1938 sbor obdržel v soutěži dechových kapel titul nejlepší slovácké dechové hudby. V následujících letech se jednalo o sérii dalších umístění a titulů. Například se jednalo o vítězství nivnického sboru nad 12 soutěžními sbory v okresní soutěži v roce 1950 (tamtéž).

Hudba byla velkou součástí kulturního života občanů Nivnice. Obyvatelé shledávali potěšení také v organizování a v inscenaci divadelních představení. Jedním z těchto představení, zejména v kontextu šíření lásky, víry a slova svatého, byla nivnická inscenace osudu svaté Genevieve. Bayerová (2014) uvádí, že se jednalo o francouzskou patronku žen, pastýřů a vinařů. Vliv získala vírou a modlitbami, pomocí kterých se Paříž vyvarovala svému osudu, tedy obléhání hunskými hordami pod vedením vojevůdce Attily. Přípravy těchto společenských akcí zahrnovaly velké množství plánování. Konečnému představení předcházela příprava ve formě malířského znázornění a následné rozvěšení plakátů na téma svaté Genevieve. Opona byla vytvořena za pomoci ložných plachet, kterou hospodyně v domácnostech společně sešily. Dále následovalo uzpůsobení prostor pro představení. Nivnické divadlo mělo zpravidla nejméně dvě jednání. Mezi prvním a druhým jednáním

následovala vždy přestávka na případné občerstvení a komentáře k divadelní hře. Vstupné bylo vybíráno na začátku, konci, či v průběhu představení (Opletal, Skyba, 1954).

Divadlo shledávalo v širší společnosti velký úspěch. Divadelní hry obsahově žertovné, náboženské i historické představovaly za pomoci loutek také rodiny kočovného života. Jednalo se o kočovné umělce, kteří projížděli vesnicí s koníkem a vozíkem plným zábavních předmětů na večerní představení. Jednalo se o loutkové divadlo, které bylo ceněno v Nivnici od dvou krejcarů pro děti do čtyř krejcarů pro dospělé. Platbu bylo možné převést také na naturálie. Za představení dostávali umělci od některých občanů, zejména od dětí, místo platby například vejce, mouku, obilí a jiné užitkové zboží, které bylo možné najít v domácnosti. Většinou bylo divadlo doprovázeno hudebními nástroji. Obsah divadelních her byl velmi proměnlivý, nejednalo se o texty psané, nýbrž předávané mezi generacemi. Vznikaly různé úpravy. Když se tedy po několikáté hrálo představení svaté Genevieve, občané dokázali rozpoznat odchylky v příběhu. Mezi další oblíbené hry loutkového divadla se zařadila hra „Tataři na Hostýně“ (tamtéž).

7.4 „Bagounáři“ a tvrdá práce obyvatel Nivnice

Nivnice byla obec velmi úzce zemědělsky zaměřená. Mimo zaměstnání, která napomáhala zemědělským pracím, případně opravám zemědělských nástrojů a příslušenství pro obdělávání půdy, většina obyvatel se nacházela přes den na polích. Jednalo se o hlavní způsob obživy, kdy se pěstovalo převážně obilí, brambory, zelí, fazole a hrách. Každá domácnost měla alespoň jedno zvíře pro hospodářské, nebo zemědělské účely. Tento dobytek krmili krmnou řepou a jetelem (Hladiš, Opletal, 2011).

Práce pod širým nebem byla velmi časově a fyzicky náročná. Jednalo se o téměř nepřetržitou práci od rána do večera. Ještě před obděláváním veškeré půdy byly ale pastviny určeny pro pasení hovězího dobytka. Pastýři procházeli s dobytkem velké části půdy, scházeli se, napájeli dobytek u studánek s vahadly a napajedly a starali se o jejich bezpečí. Z údajů, které uvádí Hlašák (1989) vyplývá, že množství pastýřů na pastvinách i zahynulo. Pastýři se často dostávali do konfliktu se zloději, kteří ohrožovali jak dobytek, tak život samotného pastýře. Do zprávy o úmrtí se následně zadávalo: „*Byl zabit na pastvě*“ (Hlašák, 1989, s. 25). V době po 1. světové válce pasení zaniklo a veškerá půda byla přeměněna na půdu úrodnou.

Pomineme-li místní pastýře, do Nivnice přicházeli ze Slovenska také „bagounáři“. Jednalo se o chovatele plemena prasat „mangalica“, neboli bagounů, odkud se název pro

chovatele odvodil. S tímto plemenem bylo ve velkém množství obchodováno. Účelem chovu prasat byl tuk, který tvořil bezmála polovinu hmotnosti prasete. Hmotnostně se prasata pohybovala okolo 30 kg a jejich prodejní cena byla v Nivnici asi 12 zlatých. Cenová náročnost prasat byla značná. Z tohoto důvodu docházelo ke smlouvám a výpůjčkám, popřípadě obchodníci prodávali zvířectvo na dluh. „Bagounáři“ se vyznačovali dlouhým pastýřským „tatarem“ pro lepší organizaci stáda prasat. V roce 1870 tento zvyk zaniká a je nahrazován „husary“, ekvivalentem „bagounářů“, ale s husami. „Husaři“ také přicházeli ze Slovenska. Četnost jednoho stáda se šplhala do 100–200 hus. K selekci hus byl využíván dlouhý bičík, kterým „husar“ lehkým švihnutím obmotal krk husy a přitáhl k sobě (Opletal, 1930).

Vrátíme-li se o několik let zpět, zjistíme, že práce na polích byla i přes zrušení robotního patentu z roku 1848, který nařizoval správu určitého množství polí a odvádění daní státních a poplatků vrchnostem, velmi náročná (srov. Opletal, Skyba, 1954; Skyba, Opletal, 1955). Lidé stále spravovali půdu primitivním a namáhavým způsobem. Byl využíván dřevěný pluh, pole se selo ručně. Obilí se „žnulo“, tedy sekalo ručními kosáky. Až později, dle nařízení Františka Josefa, se vyměnily ruční kosáky za kosy. Dlouhá léta byla půda obdělávána způsobem extenzivního zemědělství, tedy využívání velkých ploch bez rozdílu úrodných sektorů. Teprve v 19. století na území Nivnice přešli občané na zemědělství intenzivní. Efektivní využití menších ploch půdy vedlo k přechodu z „tříhonného“ osevního postupu, tedy oziminy, jařiny a úhor na postup „čtyřhonný“. Ve „čtyřhonném“ postupu se zahrnovala jetel, pšenice, cukrovka a ječmen s podsevem jetele. Pěstování cukrovky bylo v Nivnici už od prvopočátků. Poptávka po cukrovce pocházela z Uherského Hradiště. Několik obyvatel Nivnice bylo akcionáři cukrovarů v Hodoníně (Hlašák, 1989).

Nivnice byla typická také pro svou tradici chovu ovcí. Údaje z roku 1843, kdy bylo zapsáno v Nivnici 230 domů, připadalo obci 600 ovcí domácích a 1000 ovcí šlechtěných. Zaslouženým počtem ovcí bylo možné lépe hospodařit. Můžeme tvrdit, že chudý lid byl ovcemi zachráněn. Zvířata představovala zdroj obživy i ošacení. Z ovčí kůže se vyráběly kabáty, vzhledné a teplé kožichy, haleny a další kusy oblečení. Zajímavostí je způsob zpracovávání vlny. Ovce před stříháním procházely procesem „praní“. Místo určené k tomuto procesu byl rybník s jemným spádem, kde se nacházela konstrukce asi 2 metry vysoká k postupnému „praní“ vlny ovcí. Napouštění rybníku nebo nádrže přináleželo za menší poplatek mlynáři. Pro lepší organizaci ovcí sloužila ohrada z dlouhých tyčí, které

obyvatelé nazývali „sraňky“. Odtud se následně odvodil blízký potok „Pod sraňkama“ a přilehlá cesta „Pod sraňkama“ (tamtéž).

Nová doba tyto tradice a původní způsoby opracovávání půdy zahalila do zapomnění. Přes neustále plynoucí čas se ale dochovaly některé ze zpěvů z těchto pracovně tvrdých dob, které se dodnes zpívají pod sborem Nivnička. Můžeme tedy tvrdit, že *„zanikly naše louky, zmizely luční květiny a z minulých věků nám zůstaly jen původní nivnické písně, které si lidé při práci zpívali“* (Hlašák, 1989, s. 30).

8 Využití tématu ve výuce Výchovy k občanství a Občanského a společenskovědního základu

V této kapitole se budeme zabývat zejména využitím tématu závěrečné práce v rámci kurikula. Soustředit se budeme na konkrétní využití a aplikování tématu, které se váže na Nivnici a obce v jejím okolí. Je nutné také zmínit, že některé kapitoly práce nepopisují pouze tradice a zvyky Nivnice, nýbrž srovnávají například přístupy chápání tradice, nebo naopak popisují tradice Slovácka.

Využití tématu budeme popisovat v kontextu kurikulárních dokumentů závazných pro předškolní vzdělávání a pro vzdělávání střední. Čerpat budeme z *RVP ZV*, kde se budeme soustředit na výuku na 2. stupni základních škol, dále pak z *RVP G*, kde se naopak budeme soustředit na čtyřletá gymnázia.

V základním vzdělávání hovoříme zejména o vzdělávacím obsahu *Člověk a společnost*, kde je téma možné aplikovat ve vzdělávacích oborech *Dějepis* a *Výchova k občanství*. V případě vzdělávacího oboru *Dějepis* je možné téma využívat ve velké škále tematických okruhů. Lze zařadit okruhy *Člověk v dějinách*, *Počátky lidské společnosti*, *Křesťanství a středověká Evropa a Modernizace společnosti*. Téma tradic je ve velké míře spojováno s minulostí, proto je nutné okrajově přispět i k tomuto oboru. V rámci zmíněných tematických okruhů lze žákům přiblížit obsah jednotlivých kapitol o minulosti obce. Žáky lze seznamovat s minulostí a rozvojem, následně srovnávat minulost s přítomností. V případě rozvoje křesťanství na území obce je možné například pozvat do výuky zástupce obecní fary, který je schopen srovnat aktuální křesťanský život s minulostí (MŠMT, 2021).

V rámci oboru *Výchova k občanství* je možné téma *Zapomenuté a přetrvávající zvyky, tradice a obyčeje na území obce Nivnice a v jejím blízkém okolí* využívat v tematickém okruhu *Člověk ve společnosti* a *Člověk jako jedinec*. V případě tematického okruhu *Člověk ve společnosti* je možné téma zařadit do učiva *naše obec, region, kraj, naše vlast, kulturní život, lidská setkání, vztahy mezi lidmi*. V tematickém okruhu *Člověk jako jedinec* lze aplikovat závěrečnou práci v učivu *podobnost a odlišnost lidí*. Pro správný rozvoj klíčových kompetencí je nutné žáky seznamovat s minulostí a rozvojem obce, kde se žáci vzdělávají. Představování tradic je možné propojit s vizuálními ukázkami. Ze strany pedagoga lze zařadit do výuky také práci s texty či fotografiemi, které dokládají historii obce. S těmito externími materiály je možné aktivizovat žáky a aktivně rozvíjet jejich zájem o vzdělávací obsah. Nabízí se také možnost propojení digitálních technologií, kdy je pedagog schopen

promítat konkrétní události například v období masopustu, které jsou ve velké šíři v rámci internetu zaznamenány. Následně je možné srovnávat minulost, ptát se žáků, zda se některé z tradic dochovávají v jejich domácnostech apod. Důležité je také klást důraz na rozvoj interpersonálních vztahů, kdy pedagog motivuje žáky ke správnému a morálnímu chování (tamtéž).

Aplikace tématu v oboru *Občanský a společenskovědní základ* je možná v tematických okruzích *Úvod do filozofie a religionistiky, Člověk ve společnosti*. V případě prvního tematického okruhu lze aplikovat téma práce v učivu *víra v lidském životě, podstata filozofie*. Druhý tematický okruh pokrývá téma tradic v učivu *společenská podstata člověka, sociální struktura společnosti, sociální fenomény a procesy*. Zařazení tematického okruhu v *Člověk jako jedinec* v rámci RVP G s propojením tradic je možné pouze okrajově. V tomto kontextu se jedná spíše o úvod do psychologie (MŠMT, 2020).

Žáky je možné v rámci RVP G seznamovat s teoretickými informacemi metodou výkladu či vyprávění. Dále je možné využívat externí materiály a propojovat teoretické informace s vizuálními. Rozšíření aplikace tématu v rámci RVP G lze sledovat zejména v množství poskytovaných informací. Nejedná se tedy jen o okrajové seznamování, ale také např. o chápání tradice v kontextu filozofie. Aktivizace žáků ze strany pedagoga je možná také za pomoci digitálních technologií, kdy je pedagog schopen promítat udržované tradice na tabuli a rozšiřovat tyto informace o vlastní přípravu. Využití tématu je možné v rámci organizace tematického výukového programu pro školu (např. návštěva muzea, knihovny). Dále lze organizovat besídky, které rozšíří povědomí o tradicích, kde budou žáci schopni na toto téma argumentovat (tamtéž).

V rámci výuky je možné s žáky základní, nebo střední školy také absolvovat návštěvy obecního úřadu a obecního archivu, kde lze pracovat s kronikami a spisy popisující tradice, vztahy mezi lidmi a správu obce. Pravidelně jsou také organizovány dny otevřených dveří v domě Dr. Josefa Kachníka určeného pro odborné přednášky a kurzy, které je možné propojit s výukou historie Nivnice. V domě se nachází také množství krojů, starožitných předmětů dalšího materiálu, který žáci mohou v rámci výuky analyzovat a zpracovávat. Výstupem z návštěvy domu Dr. Kachníka by mohlo být například portfolio nejdůležitějších předmětů s daným popisem. Žáci by na základě návštěvy mohli vytvářet také dotazníky, které by se zaměřovaly na znalost tradic a obecních předmětů nacházejících se v tomto pamětním domě. Výsledky by mohly být prezentovány v rámci vystoupení základní školy, nebo ve výuce.

Dalším způsobem zařazení tématu do výuky může být úkol týkající se tvorby vlastní tradice. Samotné tradice vznikaly v minulosti, proto je možné tradici také uměle vytvořit. Žáci by tedy mohli vytvářet, nebo naopak popisovat každodenní tradice v jejich životě. V tomto případě se jedná o individuální práci, která by mohla být prezentována v rámci výuky. Žáci by následně byli schopni kriticky zhodnotit, co znamená pojem tradice. Osvojili by si také práci s tímto pojmem.

V případě *RVP ZV* a *RVP G* (srov. MŠMT, 2021; MŠMT, 2020) je možné zařazení tématu do výukového obsahu také s využitím disponibilní časové dotace. V rámci *RVP ZV* se jedná o 18 hodin. *RVP G* umožňuje navýšení 26 hodin. Je tedy možné v rámci disponibilní časové dotace realizovat konkrétní nabídku volitelných vzdělávacích obsahů, která by se tématu tradic přednostně věnovala.

Závěr

Závěrečná práce *Zapomenuté a přetrvávající zvyky, tradice a obyčeje na území obce Nivnice a v jejím blízkém okolí* popisuje množství tradic v průřezu doby. Jedná se o takové tradice, které se v dnešní době vyskytují například pouze na území Nivnice, nebo již zanikly. Dále práce popisuje takové tradice, které se naopak udržují nejen v obci, ale také v celém státě.

V průběhu tvorby závěrečné práce bylo využíváno množství zdrojů. Závěrečná práce je vytvořena zejména na základě propojení širokého obsahu autorů z Nivnice s publikovanými pracemi, které teoreticky tyto zmíněné poznatky dokládají. Je nutné zmínit, že práce s kronikami a zápisníky pamětníků byla velmi komplexní. V některých případech bylo nutné dekódovat rukopis dané osoby a následně přeložit poznatky do dnešní podoby českého jazyka.

Jako důležité se jeví propojení kronik obce s odbornou literaturou, která fakticky tyto skutečnosti dokládá. Je možné se domnívat, že autoři z obce upřednostňovali Nivnici před obcemi okolními. Z tohoto důvodu čerpáme z množství zdrojů takovým způsobem, aby text nebyl obsahově přímočarý slovy autorů z dané obce.

Kapitoly, které závěrečná práce shrnuje měli za úkol komplexně popsat vymizelé a dochované tradice a skutečnosti na území obce. Výběr tradic vycházel zejména ze zdrojů, které tyto tradice v daném období popisovali. Netvrdíme, že se jedná o přehled všech tradic na území Nivnice, nýbrž o takové tradice, které se v kontextu doby a v rámci citovaných děl objevovaly. Záměr závěrečné práce souhrnně popsat tradice uchopené v dílech pamětníků obce byl dosažen.

Seznam použité literatury

1. *B: překlad 21. století. 8. opravené vydání.* (2021). Praha: Biblion. ISBN 978-80-87282-64-9.
2. BAYEROVÁ, Š. (2014). Jenůfa z Paříže. *iDNES*. [online]. [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://sarkabayerova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=390177>
3. DARWIN, Ch. (2007). *O vzniku druhů přírodním výběrem*. Vyd. 3., Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1492-4.
4. DVOULETÝ, M. (2010). *Slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště. Na paletě krojů*. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport. ISBN 978-80-254-7930-8.
5. EISLER, R. (1995). *Číše a meč, agrese a láska aneb Žena a muž v průběhu staletí*. Praha: Lidové noviny. ISBN 807106095X.
6. FROLCOVÁ, V. (2020). *Velikonoce v české lidové kultuře*. Vyd. 2., Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7601-280-6.
7. HABERMAS, J., ADORNO, T. W., FRIEDEBURG, L. (1967). *Dialektika a sociologie*. Praha: Svoboda.
8. HALBWACHS, M., NAMER, G., JAISSON M. (2009). *Kolektivní paměť*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-016-2.
9. HLADIŠ, F., OPLETAL, R. (2011). *Nivnice v proměnách času: 750. výročí písemné zmínky o Nivnici*. Nivnice: Obec Nivnice. ISBN 978-80-260-0292-5.
10. HLAŠÁK, F. (1989). *Když nivniční pamětníci vzpomínali*. Nivnice.
11. HROMČÍK, F. (1967). *O Nivnici a nivničanech*. Brno.
12. JANČÁŘ, J., TYLLNER, L., KRIST, J., UHEREK, Z. (2011). *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury. ISBN 978-80-87261-70-5.
13. JASPERS, K. (1959). *Truth and Symbol*. New York: Twayne Publishers.
14. JEŽEK, F. (nedatováno). *Rodná dědina za našeho mládí*. Nivnice.
15. KANDERT, J. (1999). *Poznámky k výzkumu a chápání „tradice“*. Český lid. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky.
16. KRAUS, J., DVOŘÁČEK, P. (2005). *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia. ISBN 80-200-1351-2.
17. KRŇOULOVÁ, J., MONDOK, I. (2004). Trocha zubní historie. *Zuby* [online]. [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.zuby.cz/a/trocha-zubni-historie>

18. KRUPKOVÁ, J. (1991). *Tradice a Etnografie: K úloze tradice ve vývoji kultury*. Praha: Karolinum.
19. KUTNOHORSKÁ, J. (2011). *Historie ošetrovatelství v kontextu historie medicíny a porodní asistence: sborník z 1. mezinárodního kongresu*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 978-80-7454-121-6.
20. LANGHAMMEROVÁ, J., LANGHAMMER, J. (2004). *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-7106-525-0
21. LINHART, J. (2002). *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov: Dialog. ISBN 80-85843-61-7.
22. LOEWENSTEIN, B. (1997). *My a ti druzí: dějiny, psychologie, antropologie*. Brno: Doplněk. ISBN 80-85765-64-0.
23. MACHALÍKOVÁ, P., WINTER, T. (2017). *Umění a tradice*. Praha: Artefactum. ISBN 978-80-86890-97-5.
24. MŠMT (2021). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>
25. MŠMT (2022). *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.nuv.cz/t/rvp-pro-gymnazia>
26. NAVRÁTILOVÁ, A. (2004). *Narození a smrt v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-397-3.
27. OPLETAL, R. (1930). *Nivnice a její obyvatelé*. Nivnice.
28. OPLETAL, R., SKYBA, J. (1954). *Jak to u nás bývalo: Sborník z Nivnice a okolí*. Nivnice.
29. OTTO, J. (1906). *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Dvacátýpátý díl, T - Tzschirner*. Praha: Nakladatelství J. Otty.
30. PAŘÍZEK, A. (2015). *Knihy o těhotenství, porodu a dítěti*. 5. vydání. Praha: Galén. ISBN 978-80-7492-215-2.
31. PEŠKOVÁ, J. (1997). *Role vědomí v dějinách a jiné eseje*. Praha.
32. POLZ, R., ŠTEFÁNEK, A., DVOŘÁČEK, J., RÁDL, E., SVOBODA, E., TOBOLKA, Z. V. (1933). *Masarykův slovník naučný: lidová encyklopedie všeobecných vědomostí. Díl 7. Š-Ž*. Praha: Nákladem Československého Kompasů.
33. RANGER, T. O., HOBSBAWM, E. J. (2000). *The invention of tradition*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0521437733.
34. RICKEN, F. (1999). *Antická filosofie*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc. ISBN 807182092X.

35. SEDLÁČEK, J., NOVOTNÝ, F., PRAŽÁK, J. M. (1955). *Latinsko-český slovník. [Díl 2], L-Z*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
36. SKOPOVÁ, K. (2010). *Rodinné svátky o století zpátky, aneb, Oslavy a rituály v české domácnosti*. Praha: Akropolis. ISBN 978-80-87310-11-3.
37. SKYBA, J. (1954). *Náboženský život Nivničanů od roku 1850-1950*. Nivnice.
38. SKYBA, J., OPLETAL, R. (1955). *Jak to u nás bývalo II. díl*. Nivnice.
39. SOBOTKA, P. (1879). *Rostlinstvo a jeho význam v národních písních, pověstech, bájích, obřadech a pověrách slovanských*. Praha.
40. SZACKI, J. (1969). Three Concepts of Tradition. *The Polish Sociological Bulletin*. Warsaw: Polish Sociological Association.
41. ŠTÍTNÝ ZE ŠTÍTNÉHO, T., ERBEN, K. J. (1852). *Tomáše ze Štítného Knížky šestery o obecných věcech křesťanských*. Praha: Universita Pražská.
42. VEČERKOVÁ, E. (2015). *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-627-7.
43. VELEBNÁ, E., MAYER, K. (1996). *Lidové zvyky a obyčeje v křesťanském roce. Úvaly u Prahy*: Albra. ISBN 80-238-0570-3.
44. ZÝBAL, F., SVOZIL, O. (1959). *Jdu na Slovácko krásné: výbor z díla*. Praha: Lidová demokracie.

Jméno a příjmení:	Pavel Flekač
Obor:	Společenské vědy – maior, Anglický jazyk – minor
Rok obhajoby:	2022
Název práce:	Zapomenuté a přetrvávající zvyky, tradice a obyčeje na území obce Nivnice a v jejím blízkém okolí
Název v angličtině:	Forgotten and persistent customs and traditions in the village of Nivnice and its vicinity
Anotace práce:	Bakalářská práce přibližuje téma zvyků, tradic a obyčejů na území obce Nivnice a v jejím blízkém okolí. Je představeno množství teoretických východisek, které se zaměřují na historii Nivnice a její významné osobnosti. Dále se práce zaměřuje na komplexní pojetí terminologie tradice, zvyku a obyčeje, kde zohledňuje množství autorů, kteří přispívají k tomuto tématu. Následně teoreticky ukotvuje tradice v kontextu života a smrti, radosti a smutku a popisuje tradice v různých obdobích roka. Poslední část práce je věnována využití tématu v kurikulu.
Klíčová slova:	tradice, zvyk, obyčej, svátky, Nivnice, Slovácko
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the topic of customs and traditions in the village of Nivnice and its vicinity. Several theoretical starting points are presented. They focus on the history of Nivnice and its important personalities. Furthermore, the work focuses on a comprehensive concept of terminology of tradition. It takes into account the number of authors who contribute to this topic. Subsequently, it theoretically anchors traditions in the context of life and death, joy and sorrow, and describes traditions at different times of the year. The last part of the work is devoted to the use of the topic in the curriculum.
Klíčová slova v angličtině:	traditions, customs, feasts and holidays, Nivnice, Slovácko
Rozsah práce:	43 stran
Jazyk práce:	Český